

Status

Geheim met termijn

Datum vergadering Gedeputeerde Staten

7 maart 2023

Eindtermijn

n.v.t.

Onderwerp

Juridisch onderzoek routing gevaarlijke stoffen per spoor

Advies

1. In te stemmen met het rapport *Juridische mogelijkheden voor routing van gevaarlijke stoffen per spoor* d.d. 3 februari 2023 [] (Van Doorne N.V.);
2. Vast te stellen de brief aan Provinciale Staten over het rapport *Juridische mogelijkheden voor routing van gevaarlijke stoffen per spoor*;
3. Vast te stellen de publiekssamenvatting bij het rapport *Juridische mogelijkheden voor routing van gevaarlijke stoffen per spoor*;
4. Geheimhouding op te leggen op besluitpunt 1 met de onderliggende stukken, het rapport *Juridische mogelijkheden voor routing van gevaarlijke stoffen per spoor* en de *Korte samenvatting Rapport Routing Vervoer gevaarlijke stoffen uitkomsten juridische studie*, op grond van art. 55, eerste lid, van de Provinciewet jo. artikel 5.1 lid 4 van de Wet open overheid, en deze geheimhouding op te heffen na verzending van het rapport en de samenvatting aan Provinciale Staten.

Besluit GS

Vastgesteld met een machtiging voor de portefeuillehouder om in de brief aan PS:

- Toe te voegen dat het ministerie/de Staatssecretaris van IenW is geïnformeerd over het onderzoek;
- Bovenaan p.2 inzake het belang van routing in verband met de woningbouwopgave het aantal van 230.000 woningen te wijzigen in 235.460.

Bijlagen

1. Rapport *Juridische mogelijkheden voor routing van gevaarlijke stoffen per spoor* d.d. 3 februari 2023 van [] (Van Doorne N.V.);
2. Korte samenvatting Rapport Routing Vervoer gevaarlijke stoffen uitkomsten juridische studie;
3. Kaartje met belangrijkste routes gevaarlijke stoffen in Nederland;
4. GS-brief aan PS – Juridisch onderzoek gevaarlijke stoffen per spoor;

1 Toelichting voor het College

In opdracht van GS ZH is een juridisch onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden om het vervoer van gevaarlijke stoffen op het spoor via de meest veilige routes te laten rijden. Het resultaat van dat onderzoek, het rapport *Juridische mogelijkheden voor routing van gevaarlijke stoffen per spoor* d.d. 3 februari 2023 van [] (Van Doorne N.V.), wordt hierbij gepresenteerd. Na instemming met het rapport door GS zal het ter kennisgeving naar PS gestuurd worden.

Samen met bedrijfsleven, vervoerders, gemeenten en provincies is het Basisnet vervoer gevaarlijke stoffen door het ministerie van (destijds) I&M ontwikkeld. Met dit Basisnet wordt beoogd om een evenwicht te houden tussen de belangen van het vervoer van gevaarlijke stoffen, de mogelijkheden voor ruimtelijke ontwikkeling en de veiligheid van omwonenden. Een van de doelstellingen daarbij was het voorkómen of verminderen van de kans op een ramp (tegengaan van overschrijdingen van de oriëntatiewaarde van het groepsrisico (zie [TK 30373, nr.15](#))). De kans op een spoorongeval met gevaarlijke stoffen is klein, maar omdat het transport dwars door stedelijk gebied gaat, kunnen er bij zo'n ongeval veel slachtoffers vallen.

Het Basisnet is opgenomen in de Wet Vervoer gevaarlijke stoffen en op 1 april 2015 in werking getreden.

Rondom de routes van het Basisnet Spoor moeten gemeenten in hun ruimtelijke besluitvorming rekening houden met de in het Basisnet vastgelegde maximale risico's van het transport. Het Rijk moet ervoor zorgen dat het transport die maximale risico's (de risicoplafonds) niet overschrijdt. Daarbij is bij het Basisnet Spoor aangenomen dat ProRail kan bepalen via welke spoorroutes het gevaarlijke stoffen transport rijdt.

Vanaf het begin zijn er bij het Basisnet Spoor overschrijdingen van de risicoplafonds op de Brabantroute (traject Zwijndrecht-Venlo). Dat leidt op de hele Brabantse stedenrij tot een te hoog groepsrisico in de steden. Het Rijk grijpt daarbij niet in en geeft aan dat het geen middelen heeft om het spoorvervoer verplicht gebruik te laten maken van de Betuweroute (routeren). Ook door Zwijndrecht en Dordrecht worden zeer veel gevaarlijke stoffen vervoerd, maar omdat daar de risicoplafonds zeer hoog zijn gelegd, worden deze niet overschreden.

Bovendien werkt het Rijk aan het zg. Robuust basisnet. In de huidige versie daarvan moeten gemeenten nog wel rekening houden met de kans op een ramp, maar vervallen de risicoplafonds die het groepsrisico van het vervoer zelf moeten beheersen (en die het Rijk zou moeten handhaven).

Naar verwachting zullen de risico's door het spoortransport in de toekomst toenemen. De bouwopgave zorgt immers voor steeds meer bebouwing bij stations en langs het spoor en door de energietransitie zal er steeds meer brandbaar gas en ammoniak vervoerd gaan worden. De noodzaak voor routing wordt ook in Zuid-Holland groot.

Op 26 januari 2023 zijn in het tweeminutendebat Spoor moties over het Basisnet ingediend. Daarbij zijn moties aangenomen over het ontwikkelen van een visie op het spoorgoederenvervoer, over het met medeoverheden te komen tot nieuw beleid voor het spoorvervoer van gevaarlijke stoffen en over het stimuleren van spoorvervoerders om gebruik te maken van minder dichtbevolkte routes.

Financieel en fiscaal kader

Er vloeien geen financiële verplichtingen voort uit de instemming met het rapport *Juridische mogelijkheden voor routering van gevaarlijke stoffen per spoor* en de verzending van de brief met het rapport aan PS.

Totaalbedrag excl. BTW	: € 0,00
Programma	: Ambitie 7 - Gezond en veilig Zuid-Holland
Financiële risico's	: Er zijn geen financiële risico's.

Juridisch kader

- Het rapport betreft een juridisch onderzoek naar de mogelijkheden voor het routeren van gevaarlijke stoffen per spoor.
- Aan dit besluit wordt op grond van artikel 55, eerste lid, van de Provinciewet tijdelijke geheimhouding opgelegd aan eenieder die hiervan kennis draagt. De reden hiervan is dat het belang dat Provinciale Staten als eerste kennis kunnen nemen van het juridische rapport dit kennelijk vereist. De tijdelijke geheimhouding om deze reden is genoemd in artikel 5.1 lid 4 van de Wet open overheid. Eerdere openbaarmaking van de conclusies uit het rapport *Juridische mogelijkheden voor routering van gevaarlijke stoffen per spoor* zou kunnen leiden tot publicaties, terwijl onze Provinciale Staten nog niet op de hoogte zijn van dit rapport.
- De tijdelijke geheimhouding duurt totdat Provinciale Staten kennis hebben kunnen nemen van het rapport.

2 Voorafgaande besluitvorming

- Provincie Zuid-Holland heeft het zoveel mogelijk voorkomen van ongevallen met veel slachtoffers (groepsrisico) benoemd als provinciaal belang. Dan gaat het ook om ongevallen bij het spoortransport van gevaarlijke stoffen.
- IPO en VNG hebben gezamenlijk een Position Paper Basisnet opgesteld waarin onze problemen met het Robuuste Basisnet aan de orde komen. Dit Paper is bij de vorige vergadering van de Commissie Spoor, Spoorveiligheid en ERTMS in juni 2022 aan de Kamer gestuurd.
- Tijdens het Bestuurlijk Brabantroute overleg van 21 september 2022, waaraan de portefeuillehouder Mobiliteit deelnam, is besloten om een brief aan de Staatssecretaris van I&W en de leden van Kamercommissie Spoor, Spoorveiligheid en ERTMS (ERTMS is het nieuwe spoorbeveiligingssysteem) te sturen waarin de zorgen van gemeenten en provincies over het Robuust Basisnet worden geuit en de gevolgen voor het groepsrisico worden aangegeven. Doel was om ook het Rijk verantwoordelijkheid te laten houden voor de beheersing van de kans op een ramp. PS hebben een afschrift van die brief ontvangen.
- Op 6 december hebben GS een brief aan PS gestuurd waarin zij worden geïnformeerd over de voortgang van onze acties om het spoorvervoer van gevaarlijke stoffen in onze provincie veiliger te maken.
- Op 15 december 2022 heeft de Kamercommissie Spoor, Spoorveiligheid en ERTMS vergaderd waarbij het Basisnet aan de orde kwam. Voorafgaand aan het Commissiedebat is een nieuwe versie van het IPO/VNG Position Paper Basisnet aan de Kamer verzonden.

3 Proces

De aan de Brabantroute (Zwijndrecht-Venlo) gelegen gemeenten en provincies trekken samen op om de veiligheid op dit spoortracé te verbeteren. Aan het bestuurlijk Brabantroute overleg neemt de portefeuillehouder Mobiliteit namens Zuid-Holland deel, net als zijn ambtsvoorgangers. Ook gemeente Dordrecht is hierin bestuurlijk vertegenwoordigd.

Op 29 november 2022 is mede namens Zuid-Holland een brief aan de Staatssecretaris Infrastructuur en Waterstaat en de leden van de Kamercommissie Spoor, Spoorveiligheid en ERTMS gestuurd door de provincie Noord-Brabant, als voorzitter van het Brabandroute overleg.

In aanloop naar het Commissiedebat op 15 december 2022 heeft de Volkskrant op 11 december 2022 een opiniestuk van de burgemeesters van Tilburg, Breda, Eindhoven en Dordrecht gepubliceerd waarin zij aandrongen op beleid om het spoorvervoer van gevaarlijke stoffen door minder dichtbevolkte regio's te sturen en bezwaren uitten tegen het voorgenomen loslaten van de risicoplafonds in het 'Robuuste Basisnet'.

Tijdens het Commissiedebat heeft de Staatssecretaris aangegeven dat het uitgangspunt blijft dat het vervoer van gevaarlijke stoffen per trein veilig is, ongeacht het aantal treinen.

Als reactie daarop is op 13 januari 2023 (in aanloop naar het tweeminuten debat) opnieuw een brief aan de Staatssecretaris gestuurd door de burgemeesters van Dordrecht, Breda, Tilburg, Eindhoven, Helmond, 's-Hertogenbosch en de Commissaris van de Koning van Noord-Brabant, mede namens hun Colleges van B&W en het College van Gedeputeerde Staten van de Provincie Noord-Brabant. In die brief wordt onder andere ter discussie stellen dat het Rijk niet zou kunnen sturen op de routes die het spoorvervoer met gevaarlijke stoffen neemt.

Op 26 januari 2023 zijn in het tweeminutendebat Spoor moties over het Basisnet ingediend. Daarbij zijn moties aangenomen over het ontwikkelen van een visie op het spoorgoederenvervoer, over het met medeoverheden te komen tot nieuw beleid voor het spoorvervoer van gevaarlijke stoffen en over het stimuleren van spoorvervoerders om gebruik te maken van minder dichtbevolkte routes.

De Brabandroute gemeenten zijn op de hoogte van ons juridische onderzoek naar de mogelijkheden voor routing en zijn zeer geïnteresseerd in de conclusies. Er wordt aangedrongen op vrijgeven van het rapport. Ook vanuit andere gemeenten wordt het project met veel aandacht gevolgd. Dit mede met het oog op de woningbouwopgave waarmee alle gemeenten te maken hebben.

Het ministerie van I&W is niet betrokken bij ons onderzoek. Reden daarvoor is dat we de onafhankelijkheid van het onderzoek wilden waarborgen en het ministerie meermaals aangegeven heeft geen voorstander te zijn van routing. Wel wordt het ministerie de gelegenheid geboden om het rapport 'zacht te laten landen'. In het kader daarvan is op directeursniveau overleg gevoerd en zijn de conclusies van het juridisch onderzoek op hoofdlijnen gedeeld. Het rapport zelf is echter ook niet met het ministerie gedeeld.

De resultaten van het rapport zullen gebruikt worden om opnieuw het gesprek aan te gaan met het ministerie van I&W over de routing van gevaarlijke stoffen over spoor. Uiteindelijk doel is om meer goederentreinen met gevaarlijke stoffen via de Betuweroute naar Duitsland te laten rijden. Voor Rotterdam en Gouda zou dat kunnen betekenen dat er veel minder transport door die steden rijdt. Voor Dordrecht en Zwijndrecht is het beeld minder eenduidig: een deel van het transport tussen Rotterdam en Venlo zou gebruik kunnen maken van de Betuweroute. Pas als de zuidwest spoorboog aan de Betuweroute bij Meteren beschikbaar komt kan al dat verkeer via die nieuwe route gaan rijden. Anderzijds moet het transport vanuit Vlissingen de Drechtsteden passeren als het op weg naar Duitsland gebruik wil gaan maken van de Betuweroute (zie kaartje). Dat zou dus meer transport door de Drechtsteden tot gevolg hebben.

4 Participatie en rolneming

GS informeren PS in deze brief over een onderzoek dat GS hebben laten uitvoeren naar de wetgeving rondom het vervoer van gevaarlijke stoffen over spoor. Van Doorne Advocaten heeft het onderzoek uitgevoerd. Centraal staat de vraag of het Rijk (mee) kan bepalen via welke spoorroute gevaarlijke stoffen vervoerd worden of dat internationale wet- en regelgeving dat verhindert. Als het Rijk de route mee kan bepalen, betekent dat dat het Rijk er ook voor kan zorgen dat transporten met gevaarlijke stoffen minder door dicht stedelijk gebied rijden. En daardoor wordt de kans op grote ongevallen met gevaarlijke stoffen kleiner. Dat dient de veiligheid in onze provincie, een provinciaal belang.

Provincies hebben zelf geen bevoegdheden om het spoorvervoer van gevaarlijke stoffen te reguleren. Het Rijk is voor het spoorvervoer het bevoegd gezag, waarbij een groot deel van de uitvoerende taken bij ProRail is belegd.

Ondanks dat we dus als provincie niet rechtstreeks het beleid kunnen bepalen, wenden we wel onze invloed aan om het spoorvervoer van gevaarlijke stoffen op een zo veilig mogelijk manier plaats te laten vinden. Het onderzoeksrapport maakt duidelijk wat er op het gebied van routing toegestaan is. Hiermee kan de discussie met het ministerie worden aangegaan over de daadwerkelijke routing van de huidige en toekomstige transportstromen met gevaarlijke stoffen.

Nadat het onderzoeksrapport door GS is vastgesteld zal het aan PS worden aangeboden en zal het beschikbaar komen voor andere belangstellenden. Hieronder zijn zeker ook de gemeenten die langs een spoorroute met gevaarlijke stoffen liggen.

5 Communicatiestrategie

Na instemming met het rapport *Juridische mogelijkheden voor routing van gevaarlijke stoffen per spoor* door GS zal het aan PS worden verzonden.

Na instemming met het rapport door GS zal de portefeuillehouder Mobiliteit het rapport en de samenvatting toesturen aan de burgemeesters van Dordrecht, Tilburg, Breda, 's-Hertogenbosch, Helmond en Eindhoven en aan de Commissaris van de Koning van Noord-Brabant.

Tevens zal de directeur Mobiliteit en Milieu van provincie ZH het rapport en de samenvatting, na instemming door GS, sturen naar de directeurs Openbaar Vervoer en Spoor en Omgevingsveiligheid en Milieurisico's van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

Het rapport zal actief bekend worden gemaakt aan het Interprovinciaal Overleg, de Vereniging Nederlandse Gemeenten en het Bestuurlijk Brabantroute overleg. Verder zal het rapport worden verspreid in diverse overlegorganen die zich bezig houden met externe veiligheid en/of het vervoer gevaarlijke stoffen.